

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL

FENT CARREERANY

MARIA DE LA SALUT
ASSOCIACIÓ DE PREMSA FORANA
DE MALLORCA

PREMSA
FORANA

Número 92

MARÇ

Any 1994

* ONZE ANNIVERSARI DEL
NOSTRE ESTATUT
D'AUTONOMIA.

* DELINQUÈNCIA A MARIA
ALS SEGLES XVII I XVIII.

* XERRADETA AMB EN
FRANCESC ESTARELLAS I LA
SEVA DONA.

* ESCOLA MUNICIPAL DE
FUTBOL.

* ESTARELLAS I RETOLAZA A
LA SELECCIÓ ESPANYOLA DE
CICLISME EN PISTA.

* CELEBRACIÓ DE LA TRADI-
CIONAL RUETA ESCOLAR.

Sumari

Editorial i sumari	2
Segona Època, any 1	3
La delinqüència a Maria a les dar- ries del segle XVII i començaments del segle XVIII	4
Sa Xerradeta amb Francesc Estarellas	8
Fleixas i Joana Aina Tugores Mas	11
Sa ruta de s'ensaïmada	12
Bullit de Notícies	14
Demografia. Telèfons	15
El temps. Temps passat	16
Els catalanoparlants, som il·legals?	17
Criatures misterioses: una exposició diferent	18
El dia de la dona treballadora	19
I es cans lladren...	20
Lluita pels marginats	20
La Tercera Edat de Maria de Vacances	21
Carrerany Esportiu: futbol i escacs	22
Carrerany Esportiu: ciclisme	24
Certamen de Fotografia	

Fotografies:

Magi Ferriol Bauzá
Antònia Sureda Ribas
Silvia Ribas Nicolau
Escola de Futbol
Club d'Escacs
Club Ciclista de Maria
El Dia del Mundo
Ultima Hora

Dibuixos trets de les Rondaies Ma-
llorquines. Ed. Moll.

Portada: Rueta Escolar, fotografia de
Magi Ferriol.

EDITORIAL

Una altra vegada hem de tocar el tema lingüístic. No és que ens faci il·lusió. No en voldríem parlar ni ara ni mai més d'aquest tema, d'aquestes polèmiques que nosaltres no ens hem cercat, que ens vénen imposades, com moltes altres coses, de fora, de Madrid. Els esdeveniments que, d'una temporada ençà, inflats per certs diaris i sectors de Madrid, han acabat amb la Llei de Normalització al Tribunal Constitucional, ens haurien de fer reflexionar. El tema de la normalització de la llengua catalana, la nostra llengua, crea més maldecaps a fora que a casa. La intolerància lingüística latent a l'Espanya profunda torna sortir, cada vegada que per una raó o altra, Catalunya agafa protagonisme. Per molt que ho intentem - amb aquesta concepció assimilista de l'estat als ciutadans de llengua castellana - els ciutadans amb una altra llengua materna, mai no serem acceptats com a ciutadans de primera. Ja no es tracta de veure com al Congrés els parlamentaris espanyols es posin nerviosos en sentir algun parlamentari expressar-se en català, sinó que ens qüestionin l'ús fins i tot a casa nostra. L'article que reproduïm del President del Parlament de les Illes Balears, és una bufada d'aire fresc que ens ve a reforçar en els nostres plantejaments de viure amb plenitud la nostra llengua.

El problema, o problemes, vénen d'enrera, no són nous. Aquesta vegada la polèmica està centrada al Principat, però afecta a totes les terres de llengua catalana i hem d'estar preparats perquè més prest o més tard ens tocarà a nosaltres. No ens hem de deixar enganar; darrere d'aquestes polèmiques hi ha mala fe i punyeteria i la llengua només és l'excusa. Hem d'esser més espavilats que ells i hem d'intentar sortir-ne reforçats i amb més força que mai.

FENT 100 CARRERANY

EQUIP DE REDACCIÓ:

Magi Ferriol Bauzá
Pere Fons Pascual
Joan Gelabert Mas
Margalida Mas Vicens
Miquel Morey Mas
Onofre Sureda Ribas

HAN PARTICIPAT EN AQUEST NÚMERO:

Cristòfol Soler i Cladera, Antoni Mas i Forners, Jaume Mestre "i" Llompart, Publicació "El poble", Joan Miquel Bergas i Font, Enric Pozo Mas, Club Ciclista de Maria de la Salut

EDITA: Associació Cultural FENT CARRERANY,
Sant Miquel, 11 07519 Maria de la Salut
IMPRIMEIX: Apostol y Civilizador,
Petra.

Nº DEPOSIT LEGAL: PM-457/1986

La redacció de Fent Carrerany
no es fa responsable de les
opinions dels qui hi escriuen

SEGONA DÈCADA, ANY 1

Recordareu que l'any passat, per aquestes mateixes dates, celebràrem els primers deu anys de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears. Els actes que es dugueren a terme els mesos següents - record la magna exposició fotogràfica que ens va permetre albirar amb la mirada el llarg camí que ens havia portat de la incerta esperança a una joiosa realitat - no tenia només l'esperit festiu d'una fita repetida any rera any, sinó la satisfacció més tranquil·la que acompanya sempre a tota majoria d'edat.

En aquells moments, com ara mateix, ja vaig tenir un especial record per a la "Part Forana" i el seu indiscutible paper assumit en el progressiu assentament del nostre autogovern. Un paper que mai no ha tengut res de folklòric ni cosmètic, ni ha estat tampoc un simple ornament terminològic a l'hora de recercar els autèntics símbols d'una comunitat de la qual el Parlament que presideix vol ésser el primer valedor.

L'aportació forana, doncs, no pot ésser qüestionada ni menyspreada a l'hora de valorar el significat de l'autogovern. I dins el conjunt d'aquesta aportació el reviu d'un poble sobirà que es va retrobant poc a poc, la tasca constant de les revistes foranes per ventura no està essent reconeguda en l'autèntica dimensió que la seva importància mereix.

Perquè l'important -i molt- és la vostra missió de normalització lingüística, essent com sou intermediaris privilegiats entre un poble que respira molt a prop de vosaltres i un bagatge cultural que només amb l'ajut d'aquesta tasca diària i constant podrà ésser assolit per un poble amb fam de saber què és, d'on ve i quines són les seves vertaderes senyes d'identitat. Aquesta lluita sorda en favor d'una normalització efectiva és un tret comú a un col·lectiu de publicacions que amb el seu esforç no fa més que enaltir una aspiració que tot poble té i que l'autogovern ha posat més a l'abast: el dret a emprar la seva llengua sense complexos.

Els que formam part de l'òrgan de representació sobirana del poble de les Illes Balears participam també d'aquest anhel per dotar els nostres ciutadans de les eines precises que ens ajudaran a recuperar el perfil diferenciador que ens és propi. Ja sé -i comprenc- que a molts els agradaria que aquest procés fos més ràpid, però no és senzill estructurar de bell nou una convivència harmònica i acceptable per a tots. Molts d'anys -massa- dinèrcia com a poble pesen a l'hora de bastir un nou marc de futur. El camí però ja està fet, i les seves ginyes ens mostren per on hem d'anar i el pas que ens convé dur, malgrat els resultats no siguin, tot d'una, tan espectaculars com voldríem. I és que si es preten combinar sense traumes les legítimes aspiracions i el respecte a unes regles del joc institucional que tots hem promès guardar, es necessita acompanyar tot impuls amb una adient dosi de paciència.

El Parlament de les Illes Balears no va, doncs, una passa per darrera del poble Balear. Es conscient que és un òrgan representatiu amb un nivell de legitimació democràtica impensable fa només onze anys. Una entitat oberta a les vivències de la política de cada dia, la que ens afecta més directament a tots i damunt la qual són majors les possibilitats d'actuar del ciutadà illenc.

Com a President del Parlament de les Illes Balears, jo vos demanaria, doncs, paciència i confiança, amb la tranquil·litat que suposa saber cert que el camí iniciat -prudent i reflexiu- no s'aturarà fins arribar a la fita màxima. Avançarem poc a poc i amb bona lletra dins aquest apassionant procés que ens permetrà suportar crisis, abatiments i dubtes, tot sabent que l'objectiu és una meta de maduresa com a poble, com a comunitat adulta que porta dins les seves mans les regnes del seu destí comú.

I a vosaltres, periodistes forans, vos deman que ens ajudeu a dur endavant aquesta tasca. Que empreu els mecanismes que vos acosten a un poble del qual sou legítims portaveus, per tal de predicar amb tot el rigor els trets del nostre autogovern, quan ja queden molt lluny aquells primers dies d'incertesa i una mica de por, quan tot estava per fer i només una confiança sense límits ens impulsava a exercir de representants il·lusionats d'un poble que havia decidit tornar a ésser ell mateix.

Sé positivament que podem comptar amb vosaltres. I vos vull donar les més sinceres gràcies en nom de tots els membres del Parlament de les Illes Balears. Ells -nosaltres- saben perfectament que cap esforç en favor de la recuperació de la nostra identitat mai no tindrà valor si no arriba de bon de ver al cor d'un poble que vosaltres teniu el privilegi de conèixer millor que ningú.

CRISTÒFOL SOLER I CLADERA
PRESIDENT DEL PARLAMENT DE LES ILLES BALEARS.

LA DELINQUÈNCIA A MARIA A LES DARRERIES DEL SEGLE XVII I COMENÇAMENTS DEL SEGLE XVIII.

A la memòria d'Antoni Fornés

1- Maria fins al darrer quart dels segle XVII.

Sembla que l'origen del poble de Maria fou la parcel·lació de terres dins la Cavalleria de Maria, situada al terme de Santa Margalida, poc abans de mitjans segle XVI. El seus primers habitants provenien de la Vila de Santa Margalida -amb llinatges com Femenia, Gibert, Ribes, Estelrich, Fluixà, Castelló-, de vegades de famílies benestants de la Vila. Prest, si no fou de tot d'una, s'hi mudà gent provinent de termes veïnats, de tal manera que a 1578 ja hi havia 25 cases. A partir d'aquesta època, el creixement de Maria serà constant, sobretot per l'arribada de nous pobladors: gent de Santa Margalida, per exemple branques de famílies de la Vila, com els Monjo, els Bunyola, els Bibiloni "Gater", els Bibiloni "Cotó", o la família Font "Porriello". Però també d'altres pobles, sobretot de Petra i Sineu, molt més nombrosos que fins aleshores.⁽¹⁾ A 1693, segons els Slims (cadastre) a Maria ja hi havia 75 cases. El gruix de la població marianda d'aleshores estava composta per petits propietaris, i sobretot, per jornalers. Una gent, que pel que sembla, adquirí consciència de poble de forma ben primerenca, pot ser perquè les mateixes circumstàncies ho manaven. I ací no em referesc tan sols als afanys dels mariandos per aconseguir la creació de la vicaria de Maria, sinó també al seu desig de governar-se ells mateixos: segons consta als llibres de cort de Santa Margalida, l'onze de març de 1698 els veïns de Maria aconseguiren el permís del governador per reunir-se en forma de consell per tractar totes les qüestions referents al plet que portaven amb el senyor de Roqueta. Aquest intentava apropiat-se de les comunes de Maria, cap a on s'expandia la població i ja s'hi havia format un "arrabal nou" (l'actual carrer de Sa Raval). No crec que faci llarg si dic que aquesta és una fita important per a la història del poble de Maria; possiblement fou la primera ocasió en la qual els habitants del "lloc" de Maria (que ells no dubtaven en designar-lo com a "nostron poble") tingueren facultat legal per a reunir-se i tractar assumptes referents només a la seva comunitat. Aquestes reunions proseguiren posteriorment, i ben aviat donaren lloc a l'aparició d'una assemblea de caire representatiu, la qual, sens dubte, és el primer esglaó d'un procés que a la llarga, al 1836, acabarà amb la independència de Maria. Segons podem apreciar en un consell de 1710, aquesta assemblea reproduïa el sistema d'administració i govern vigent a Santa Margalida: una reunió o consell (que a Maria era de tots els habitants i es duia a terme a la plaça) convocada mitjançant una crida pública per tres "elets". Aquest "elets", triats per l'assemblea, s'encarregaven de convocar les reunions del consell i d'executar les seves decisions.⁽²⁾

"En la plaça i lloc acostumat de dit poble de Maria (...) a instància dels honors Jordi Carbonell fill de Miquel, Miquel

Amengual i Bartomeu Font i Roig elets i electors i elegits per defensa i utilitat de dit poble i lloc de Maria conforme ajuntament i consell celebrat en dit lloc (...) fonc feta crida pública en dit lloc per medi de Jaume Rotger missatge de nostra cort (...) per efecte de congregar-se i ajuntar-se tots los habitants de dit lloc per determinar i resoldre totes les coses concernents en bé, profit i utilitat de dit lloc."

No us vull entretenir més amb notícies sobre la formació del vostre poble, perquè aquest i molts altres temes els tractarà, i molt millor del que ho puga fer jo, l'amic Bartomeu Pastor. La història de Maria que té en preparació sens dubte marcarà una fita senyera dins el camp de la història local a Mallorca. El rigor en la investigació i en el tractament de les dades d'en Bartomeu Pastor en són la millor garantia.

En aquestes tires només pretenc donar a conèixer alguns aspectes de la vida quotidiana de Maria, en concret de l'administració de justícia i de la delinqüència, a les darreries dels segle XVII i començaments del segle XVIII, emprant per això la informació continguda als llibres de cùria reial de Santa Margalida (Arxiu Municipal de Santa Margalida, en curs de catalogació, llibres de cùria Real, sense foliar).

2- L'administració de justícia a Maria durant el segle XVII i fins el decret de Nova Planta.

El creixement i la consolidació del poble de Maria va fer que, a partir d'una data indeterminada del segle XVII, la universitat (ajuntament) de Santa Margalida hi designàs un lloctinent de batle, que s'encarregava de tramitar els assumptes de la cùria reial de Maria. Tot i això, tots els afers de la cùria s'escripturaven a la cùria reial de Santa Margalida, i sovint eren els oficials de Santa Margalida els encarregats d'executar les penes. De vegades es remetia el cas als jutges de la cùria de Ciutat, a la qual estava supeditada la cùria de Santa Margalida.

El lloctinent del batle de Santa Margalida a Maria o el

batle de Santa Margalida intervenien quan tenien notícies de l'existència de qualsevol casta de delictes, o quan aquest era denunciat. La denúncia ("avis", segons la documentació) solia comportar l'embargament, almanco provisional, dels béns del denunciat, mentre no s'aclarís l'assumpte i es dictés sentència. Si la qüestió era una brega entre dues o més parts, o si no estava clar qui era el culpable, això podia donar lloc a l'embargament dels béns de totes les parts. Llavors, la part que era considerada culpable restava obligada al pagament de les costes del plet i de la pena que s'imposés. D'aquí que s'embargassen els béns com a mesura prèvia.

Els assumptes tractats a la cort són molt diversos, i constitueixen una font d'informació preciosa per al coneixement de la societat mallorquina de l'època; des de promeses de matrimoni incomplides, qüestions referents a herències, fins a deutes, robatoris, tals fetes pel bestiar, agressions o robatoris a mà armada.

3- Bregues entre veïnats o per assumptes de foravila.

Les discussions i bregues entre veïnats eren molt freqüents.⁽³⁾ Aquestes poden servir de mostra:

El 8 d'abril del 1708 la Cúria reial de Santa Margalida va rebre una carta del jutge de la cort de Ciutat, en la qual es manava al batle que sobresseís (revocàs) l'embargament dels béns i l'ordre de captura de Pere Bibiloni, ferrer del lloc de Maria, manant al batle de Santa Margalida que l'informés del succeït a la "rinya i pendència" entre el dit Pere Bibiloni i Mateu Alemany, també de Maria.

Segons la declaració de Pere Bibiloni "dimecres proppassat dit Mateu Alemany anà a dit Bibiloni, i trevà paraules ab dit Bibiloni sobre tenir tossinos (porcs) dit Alemany en les comunes i garriga de dit lloc, desafiant-lo violentament, i prengué (tirà) pedres contra dit Bibiloni, en presència de testimonis, dient que dit Bibiloni és la persona més dolenta de Mallorca, i que sa muller i [la] mare de dit Bibiloni és una gran bellaca i bruixa, marcada públicament". Mentre Mateu Alemany declarà que "tingué paraules o rinya ab dit mestre Pere Bibiloni ferrer sobre tenir los tossinos en les comunes i garriga de dit lloc de Maria, i que dit Bibiloni lo ha maltractat de paraules dient que Alemany és un gran embuster, i que és casta de traidors, un coixot afortunat (...) que havia de beure la seva sang, prenent dit Bibiloni un martell de ferro i desafiant-lo".

Però vet aquí que dos dies després, segons informava el Batle de Santa Margalida, "per medi de bones persones los dits Alemany i Bibiloni se són ajustats i fets amics (...) los quals supliquen a vostra senyoria il·lustríssima que alç la mà en perdonar-los per amor de Déu, suposat que són persones pobres, tots habitants en dit lloc de Maria i no en són tocats de mans sino de paraules". És bo d'entendre perquè resolgueren les seves diferències tan aviat: com que no hi havia cap de les parts que en apariència fos culpable (o almanco més culpable que l'altra), hi havia el perill que tots dos haguessen de pagar les costes del plet. I de fet, així fou com esdevení. Tot i la súplica, les autoritats de Ciutat manaren que s'embargassen els seus béns fins que pagassen els costos del plet.

El 10 de novembre de 1708 es rebé avis de "Guillem Malonda del Velar i Pere Josep son germà (que) teniren paraules ab Bartomeu Serralta arrendador de la possessió dita el Rafal Roig sobre certs danys de figueres i tala de bestiar de dit Serralta ha fet a dits Malondes, i lo dit Serralta ha maltractat a dits Malondes dient-los que dits Malondes són uns belitras (sic), que li han robat o pres una garba d'ordi; i los dits Malondes li respongueren que ells ni els seus los han tingut mai per lladres, ni que hagen robat cosa a ninguna persona". El lloctinent del batle empresonà Bartomeu Serralta, qui llavors declarà "que Guillem Malonda del Velar lo ha envestit ab una escopeta trobant-se dit Serralta en les terres de la dita possessió del Rafal Roig, i li fonc forçós a dit Serralta fogir a dita casa de dita possessió per haver trevades paraules ab dit Malonda sobre certes garbes d'ordi que dits Malondes li han promès pagar perquè dit Serralta aleshores trobà carrerany i senyals d'espigues d'ordi fins a la casa i portal de dits Malondes".

4- Agressions.

Però de vegades, dels insults o amenaces es passava a les mans:

Dia 9 de maig del 1710 va comparèixer a la cúria real de Santa Margalida "Rafel Jordà Ruberts habitador en lo lloc de Llampí, natural de la vila de Sineu dient (...) que atrobant-se Miquel Jordà son fill, d'edat de 12 anys circa, dins lo camí dels establidors de dit lloc de Llampí, que guardava un parell de bous, hi és de sobte arribat a dit minyó Antoni Sabater de dit lloc de Llampí, i ha agarrat a dit minyó, i lo ha maltractat, pegant-li coces a dit minyó, portant lo dit minyó

per la terra, amb un peu damunt el cap del mateix, dient dit Sabater que si tornava dit parell de bous a pasturar lo eufagaria". Guillem Sabater de Llempi, pare d'Antoni Sabater al·legà que la declaració de Rafel Jordà Ruberts "no era cosa de veritat", que el seu fill no havia maltractat Miquel Jordà, sinó que "lo fill de dit Jordà (...) gordava los seus bous a un camí sender molt estret i feia mal en el sembrat de blat i que no hi ha de raó fer mal ab los bous ab el blat".

O a les pedres i als garrots:

Dia 14 de setembre de 1709 l'escriu de la curia anotà que "Me's vinguda Antonina Cifre Vidua del Velar dient-me que hir (ahir) a posta de sol Pere Malonda son fill anava en sa casa i quant fonc en el camí li sorti a l'enquantre Guillem Malonda son cosí germà i se aferraren i sobrevingueren Pere Josep Malonda germà de dit Guillem i Joan Vicens Gual del Pujol tots plegats li feren tres trencs en el cap a pedrades i algunes bastonades que dit Guillem Malonda i Joan Vicens Gual li pegaren a dit Pere Malonda fill de dita vidua i també mateix me ha requirit dita vidua que dit Vicens Gual que quant se seguia dita rinya Margalida Pastor muller de dit Pere Malonda, sa nora, acudia a ells i dit Vicens Gual li pegà en el cap una bastonada fentli blevures a la cama ab un garrot la qual pendència se's seguida sobre los danys que la somera de dit Pere Malonda feia a les figueres de dit Pere Josep i Guillem Malondes del Velar, tots cosins germans".

O al ganivet:

Dia 29 de juliol del 1714, segons declarà Joan Femenia, lloctinent de batle de Santa Margalida en el lloc de Maria "Trobaret-me en lo lloc de Maria en una casa circa tres hores de dia, he sentit i vis roidol (renou) de moltes persones devant casa mestre Joan Pieres teixidor, i luego jo he acudit a dit roidol i he trobat agegut en terra ferit mestre Joan Nadal teixidor que estava sobre la terra ferit i havent jo preguntat a dit Nadal que tenia i m'ha respost que havia posades missions a faltar ab Joan Bibiloni cotó fadri, i que havia tingudes algunes paraules ab dit Bibiloni i que denprés són anats a refrescar a casa del dit Mieres tender, de que arribant los dits al portal i sense trevar paraules algunes lo dit Joan Bibiloni fadri de traició ha pegada una punyalada al dit Nadal, de la qual és estat ferit lo dit Nadal a l'esquena devall l'exella esquerra; i havent presa informació de mestre Pere Moy (sic) carurgia, si dita ferida és perillosa, el qual m'ha dit que dita ferida de dita punyalada és dificultosa, i no del tot segura, per ser temps de la canícula, la qual punyalada és feta ab instrument de tres talls tallant i punxent i havent fetes les degudes diligències en captar lo dit Joan Bibiloni, no és estat possible de que m'ofereix prompte a fer les degudes diligències a capturar lo dit Bibiloni".

5- Conflictes referents o relacionats amb la hisenda pública.

La gestió municipal, sobretot pel que fa als béns i diners públics, també era causa d'enfrontaments entre aquells que controlaven l'administració municipal (generalment les famílies més benestants i els seus "clients"). Les diferències al respecte sovint acabaven en discussions i bregues, i de vegades, amb agressions. Mostra d'això són els següents exemples: El 21 de novembre del 1708 hi hagué una

concordia entre Joan Monjo, lloctinent de batle de Santa Margalida, i Joan Mas Cranc de Maria, abans clavari de la universitat de Santa Margalida, prometenent cada un que "no ofendrà ni farà ofendre a la persona" de l'altre.

El 4 d'abril del 1709, segons declaració de Bernat Rotger, oficial de la universitat de Santa Margalida, de manament del clavari "anà per penyores a casa de Bartomeu Font i Roig del lloc de Maria (aleshores mostassaf de la universitat de Santa Margalida) per (...) lo que deu de talles i collecta; (impostos) i demanant panyores a dit Font i Roig; i lo dit Font i Roig ab veu alta i rigor ha maltractat dit oficial de paraules dient-li que dit oficial és un borratxo i un gat, i lo dit oficial li ha respost que ell era aqueix" (que el gat i el borratxo era ell). La discussió acabà a trets de pedra, però ja dins la Vila de Santa Margalida.

6-Robatoris i bandejats.

El bandolerisme i els robatoris foren un fet característic de la Mallorca dels segles XVII i XVIII, i de bona part de la història mallorquina. La conjunció de tot un seguit de factors (els conflictes antisenyorials, familiars o clànics, de tipus polític -aquesta és l'època de la Guerra de Successió-, o simplement la pobresa i marginació d'amplis sectors de la població) motivaren que fossen molt comuns els robatoris, ben sovint a mà armada. Aquests darrers, és clar, eren obra dels bandejats. Vet aquí algunes mostres de cada un:

El 17 d'agost del 1705 s'embargaren els béns de Mestre Guillem Canet, pare de Maria, el qual es trobava "encarcerat (...) en los Reals càrcers de la present Vila (Santa Margalida) per haver-lo capturat l'honor Joan Femenia lloctinent per haver-lo trobat ab un moltó (mè) de Josep Paieres fill de Joan del lloc de Maria".

Dia 11 d'agost de 1710 l'escriu de la cort reial de Santa Margalida anotà que "Me's vingut Joan Bibiloni Gater i Antoni Paieres dient que dissapte proppassat venint de la Ciutat dos homes armats i a dits Paieres i Bibilono los robaren 10 sous i un berret de dia; i jo los he preguntat si los havia coneguts i me han dit que no los han coneguts".

El 25 de novembre de 1712 va compareixer a la curia reial de Santa Margalida "Guillem Mascaro de la Vila de Sineu

i al present, conductor de la Font de na Pastora, dient (...) que la nit proppassada entraren dos hòmens dins la sua casa (...) Li digueren que dit Mascaró tregués dos arcabussos, de que respongué dit Mascaró que mai en havia tingut, aleshores dits hòmens prengueren a un llum, digueren que volien cercar los dits arcabussos i feren ageure al dit Mascaró cosa de dues hores, que quant (a) dit Mascaró (...) li donaren llibertat d'aixecar-se diu dit Mascaró que li han faltat un tossino (porc) salat de la semana passada i moltes altres coses, de les quals (...) dits lladres carregaren dues someres de dit Mascaró i les se'n menaren carregades de dites coses". Mascaró afirmava que no havia conegut els lladres "per quant aportaven màscares o caretes i (...) duien un arcabús i un punyal, i dix no tenir sospita ab nigu".

El 8 de març de 1713 comparegueren "Damià Paieres del lloc de Maria, Antoni Ferragut i Bartomeu Font i Roig dient (...) que ço és que dit Paieres que, a la gran hora de la nit, li han trencada la sua casa, i li han robat per la porta del corral dos mantetes, unes braceroles de corral, 4 llençols de brinet, sis coixineres i altres alagues manuals. I lo dit Ferragut (digué) que venint d'aqueixa ciutat quant fone a la partió de los termes de la present vila (Santa Margalida) i de la vila de Sineu (indret situat a l'actual terme de Maria, devers Roqueta) li sortiren dos hòmens tapats de cara a la posta del sol, i li robaren un jaquet vermell, 8 sous de diner, 8 lliures d'arròs, un sac, dos camises, dos calçons de lli. I lo dit Font i Roig anant a la ciutat quant fone al corral d'en Sion, terme de Sineu, circa de dos hores de dia, li sortiren tres hòmens armats un dels quals tapat de cara, i li robaren 14 lliures de diner".

El 17 de febrer de 1715, segons el registre de l'escrivà de la cúria de Santa Margalida "és vingut Miquel Ginard del lloc de Maria dient (...) que divendres proppasat, circa les 10 de la tarda, li trencaren la casa ab barres de llenyam d'ullastre, li arrencaren los gaufons de les portes del carrer, i li robaren cosa de 100 peces de 8 ab diner engrunat i dos o tres mocadors, i algunes sobressades; quatre hòmens armats, i que dit Ginard se trobava dita hora al moli d'aigo que feia farina, dit el moli del Ausinar, terme de Campanet".

Notes:

(1) Mostra de la intensitat d'aquest procés són els freqüents establiments de trasts per fer cases de mitjan segle XVII, continguts als protocols notariais del notari Antoni Moll, encarregat d'escripturar les operacions immobiliàries de les cavalleries del Comte de Santa Maria de Formiguera.

(2) Aquesta reunió apareix en un full solt, del 1710, que sembla part d'un llibre, en el qual es recullen els esborranys de dos consells (reunions) dels veïnats de Maria, les quals són ben il·lustratives del sentiment de poble que ja havien adquirit els mariandos. Aleshores l'assemblea decidi parcel·lar part de les garrigues comunes de Maria, adduint per això la feixuga fiscalitat que requeia sobre "est poble" (Maria), i les despeses que suposava l'eixample de l'església.

(3) De vegades només se'ns indica que els veïnats havien tingut una "pendència" entre d'ells, sense que s'especifiqui res més, com succeeix en els casos següents: el 20 de juliol del 1705 la cúria reial de Santa Margalida, de manament de la cúria Reial de Ciutat va embargar els béns de Guillem Amengual de Maria i els d'Antoni Perelló, natural d'Inca però habitador a Maria, a causa d'una "pendència" que havien tingut entre ells mateixos. El 19 de març de 1706 foren embargats els béns de Guillem Sabater de Llampí major i del seu fill Antoni Sabater per mor d'una "pendència" entre el dit Antoni Sabater i Rosa Sabater "muller d'Antoni Bestard de la Vila de Sineu". El 23 d'agost, d'ordre de l'inquisidor fiscal de la cort reial de Ciutat Guillem Canet, fou portat pres a les presons reials de Ciuta. El 25 de maig de 1706 s'embargaren els béns de Joan Paieres fill de Joan, del lloc de Maria, per mor d'una "pendència" amb Joan Pastor Burbai. Allò mateix i per la mateixa causa que en els anteriors casos, es feu dia 24 de juny del 1707 amb els béns de Joana i Catalina Serra, vídues, per la "pendència" que havien tingut amb Catalina Castelló, muller d'Antoni Serra, o el dia 27 de juliol del mateix any amb els béns d'Antoni Paieres per una "pendència" amb Martí Roig Manyo de Sineu.

SA XERRADETA AMB...

FRANCESC ESTARELLAS FLEIXAS
I JOANA AINA TUGORES MAS

Al carrer de Sineu hi ha una casa on popularment li diuen Ca Es Francès. Quan hi anam per entrevistar-lo, ens rep la simpàtica i agradable senyora Joana Aina Tugores Mas. Li demanam pel seu Francesc i, amb la seva rialla fresca, ens contesta: se n'ha anat a fer una

volteta. Quedam per veure'ns després de dinar i així fou.

Començam a parlar i aclarim que En Francesc Estarellas nasqué a França, a Maiche, departament de Douls, el 28 de febrer de 1923.

- L'hi demanam pels seus pares i ens contesta:

* Mon pare nasqué a Ciutat i ma mare a Sòller.

- Per què anaren a viure a França?

* Ma mare ja vivia a França amb els seus pares, que eren comerciants i mon pare vivia a Bunyola, a la possessió de Poluet, devora Orient. Ma mare venia a fer vacances a Sòller i es conegueren. Es casaren a Orient i se n'anaren a viure a França a ca'ls pares d'ella. Començaren un negoci de fruits a Maiche. Es deia "Au Jardin d'Espange".

I allà hi nasqué, l'any 23, el nostre entrevistat.

- Que recorda de la seva infància?

* Record el naixement de la meua germana. Jo tenia cinc anys. Record que anava a escola a "Freres de Marie". Eren unes escoles laiques. Me'n record de la festa nacional, del 14 de juliol, on nosaltres també desfílavem. Record que els bombers, que eren voluntaris, ens feien demostracions. La meua infantesa fou feliç.

- I després, Sr. Estarellas?

* No tenia vuit anys i mon pare va tenir un accident de cotxe i a conseqüència de la caiguda, va morir. Erem dos germans, un servidor de vuit anys i ella, Na Margalida, de cinc. Tot se'n va anar en orris. Llavors anàrem a viure a Bellfort. Aquí em deixaren a mi amb els padrins i ma mare, amb sa germaneta passà a Louans.

El petit Francesc va començar a tastar l'enyorança i el sofriment.

- Hi va estar molt de temps amb els padrins?

* Hi vaig estar cosa d'un any. M'enyorava molt. Ma mare vengué a cercar-me.

- I llavors?

* El novembre de 1933 ma mare va decidir venir a Mallorca, a Sòller. Jo tenia onze anys i vaig haver de començar de zero a parlar el mallorquí i castellà. Ma mare feia de

modista a Sòller i jo anava a escola al Sagrat Cor i a la pública. Volguérem tornar a França, però la guerra civil ens ho va impedir.

- Només anàreu a escola a Sòller?

* No. També vaig anar a la Porciúncula, on complí 14 anys. Era en temps de guerra. Per les bombes i la por m'en vaig anar. Els frares m'inflaven el cap. Jo era inquiet. No suportava segons quines coses, pors ridícules, com l'infern. Jo ja pensava i me digueren que no tenia vocació.

- Algun record del temps que va estar a la Porciúncula?

* A la recreació del matí ens feien pelar patates i en el del capvespre jugàvem a futbol. Record que un dia ens

dugueren a visitar la bateria del fort de Cap Enderrocat i me va impressionar el veure que hi havia presos polítics. Record que quan "El Crucero Baleares" venia a Palma, el capellà del barco, que era franciscà, visitava la Porciúncula i es seia damunt l'era a contemplar la badia.

A vegades ens deixaven exposar el nostre punt de vista en qüestions religioses. Jo vaig dir: com és que el quint diu no mataràs i mataren el meu oncle, que no pertanyia a res, que havia vingut de França per casar-se i, segons el cap de falange, havia estat una equivocació de nom. Jo defensava que l'infern no pot existir perquè la biblia diu que no hi ha d'haver rancors ni amenaces. A Maria Magdalena la perdonaren i no l'enviaren a l'infern. L'infern és una amenaça d'antics capellans i d'algun actual. Una cosa que no entenien ni entenc és el luxe de ses esglésies. Prediquen que Jesús va néixer dins una boal, amb pobresa i humilitat. Els protestants no tenen tant de luxe.

Record que era del nostre temps i jugava contra nosaltres el porter Bujosa de Bunyola, que llavors fou porter del C.F. Sòller i del Real Mallorca.

- Quina idea li va quedar d'aquella terrible guerra civil? Com recorda l'impacte d'aquell desastre?

* Fou una revolució feta amb armes pagades pel poble per anar contra el mateix poble, per llevar un govern elegit pel mateix poble. No respectaren els drets humans ni la voluntat del poble. Començà un món d'assassinats i privilegis.

En els principis de la guerra estàrem bastant de temps sense escola. Llavors ens feren posar les camises blaves i anàrem a les esglésies a cercar un Sant Crist per posar-lo a les escoles laiques i tot es va convertir en oracions... Aquella revolució fou un retràs. Anam 40 anys endarrerits en tècnica

Els frares m'inflaren el cap.

En el Cap Enderrocat me va impressionar el veure que hi havia presos polítics.

i civisme. Des de fa uns anys hi torna haver democràcia i això és formidable. Ara hi pot haver eleccions lliures.

- Com va seguir els estudis?

* La guerra me va tallar els estudis i me posaren a treballar a una fàbrica de teixits, "Tejidos Alcover", a Sóller, i més tard a fer feina d'electricista al tren de Sóller. Els vespres anava a escola de contabilitat i estudiava per correspondència a l'escola "Radio Maimó" de Barcelona. Vaig treure el títol de radio tècnic.

- Enmig de peripècies, problemes, dificultats, etc., En Francesc no es va rendir mai. L'esforç, el valor i el coratge

eren propis del jove inquiet, que ja li tocava complir els 21 anys i servir, per obligació, la Pàtria.

* El servei militar el vaig fer a enginyeria, com a tècnic en comunicacions, al parc regional balear. Foren 28 llargs mesos de servei. Anava a fer les reparacions a Cap de Pinar, a S'Horta de Felanitx, a Cap Blanc, Enderrocat, Punta Llobera, etc. Acabat el servei vaig tornar un any al tren de Sóller.

Aquell cap obert, emprenedor, no podia acabar d'obrer.

- Quin va ser el canvi de vida?

* El desembre de l'any 1947 em vaig instal·lar pel meu compte. Muntàrem una tenda de vendre ràdios i màquines de cosir; material elèctric i reparacions en general. La meua germana guardava la tenda i jo me'n anava a fer instal·lacions, muntar antenes, ràdios, etc.

El negoci del tècnic Estarellas anava molt bé. Ja era autònom, era feliç, però no ho tenia tot. Li faltava alguna cosa important, essencial: una companyera, una amista, un

compartir, una intimitat, una mateixa carn, i un bon dia va trobar l'anell pel seu dit.

La senyora Joana Aina escolta,riu, mira i observa si el seu estimat marit ho diu tot tal com fou.

- Com la coneixíreu?

* La coneixença va ser per mediació d'una amiga seva. La meua presentava. Ella, Na Joana Aina, tenia 19 anys. Només festejarem un any i mig. Cada 15 dies venia de Sóller a Maria.

- Quina fou la primera impressió?

* Una fletxada. Em deien que era tan bona al·lota i treballadora i alegre, etc. I va ser molt més del que me deien. Jo no coneixia Maria ni hi havia estat mai.

- I com s'arreglava per venir tan sovint a Maria des de Sóller?

* Hi havia dos comerciants de Maria, l'amo En Tomeu de Son Mas i l'amo En Pep Rumbo, que anaven a vendre i comprar a Sóller. Jo venia amb ells el diumenge. Arribava a les quatre o les cinc de l'horabaixa i quedava fins el dilluns. Llavors agafava el tren cap a Ciutat i cap a Sóller. Quan no tenia aquests dos amics, tancava la tenda a les dotze i mitja i prenia el tren fins a Bunyola, amb bicicleta fins a Santa Maria, amb el tren de Sa Pobla fins a LLubí i amb bicicleta fins a Maria, on m'esperava sempre Na Joana Aina. Si volia venir a passar un dissabte i un diumenge, me n'anava en al tren de Sóller cap

etc. Els de Sóller vengueren en un autobús i llavors nosaltres anàrem amb ells fins a Inca i d'allà fins a Pollença. Estàrem tres dies a s'hotel Puerto i aquesta fou la nostra lluna de mel. Quan tornàrem a Sóller, brufàrem l'esdeveniment amb els veïnats i parents que no havien pogut venir a la festa i a fer feina a la tenda falta gent.

Aquí aturarem aquesta entrevista que ja és llargueta i força interessant. Un altre bon dia continuarem.

Un i altre ha aconseguit la joia de la seva vida. Dues vides han començat un sol camí. Dos esperits inquiets s'han topat i han mirat lliurament la mateixa direcció. A aquesta nova història tal vegada l'ens contin en una altra ocasió. De moment, gràcies per haver volgut parlar i col·laborar amb la revista Fent Carrerany.

Pere Fons

Com no t'he d'estimar, amb tants de viatges que vaig fer per tu!

---

a Ciutat i en autobús cap a Maria.

- Aquí*la senyora Joana Aina, que no s'atura de riure, li diu: i encara m'estimes?

* Com no t'he d'estimar, diu ell, amb tants de viatges que vaig fer per tu!

- I vos, Joana Aina, ja l'estimàreu tot d'una?

* Tot d'una ja em va agradar la seva manera d'esser, de parlar, etc. Endemés, com que jo volia fugir de sa terra i ell era comerciant, més aviat hi vaig torça el coll.

- Vos agradava el tipus?

* Em vaig enamorar d'ell. Jo coneixia Sóller i m'encantava i amb ell vaig veure la meua oportunitat.

- Avui, l'estimau més o manco que llavors?

* Més que mai. De cada dia més i més...

- Contau-nos un poquet les vostres noces.

* Ens casàrem a Maria, en temps de don Miquel Estades, dia 28 de novembre de l'any 1950. Duguérem ensaïmades de Sóller. La meua sogra em va fer el vestit de núvia. Des del número 13 del carrer Antoni Monjo, que era Ca Nostra, férem una processó fins a L'Església. Després de la cerimònia hi hagué ensaïmades, galletes, mistela,

SA RUTA DE S'ENSAÏMADA

He mirat aquesta terra.

Pareix que a tot el que ens envolta, per estrany que sia, no li donam importància. Quina importància li donam a un objecte quan el deixam suspès en l'aire i cau. Cap ni una, i el més normal seria que quedàs immòbil al lloc on l'amollam. Aquesta actitud de no reaccionar, o de no donar importància a segons quines coses, ens passa a tots molt sovint. No els donam la importància que realment requereixen, senzillament perquè hi estam acostumats.

Aquest petit discurs, (existencialista?) em servirà de pròleg al tema que volia tractar: la contemplació d'imatges que ens envolten. Una de les imatges que anualment ens visita, quan el termòmetre marca les temperatures més baixes, és la dels ametllers florits. Quan aquests estaven en el seu màxim esplendor, a les darreries de gener, començaments de febrer, aprofitant un dels dies de sol d'aquesta època i la llibertat que suposa no haver de complir amb l'horari laboral, vaig anar a fer un passeig per les contrades del poble. Mentre anava caminant, lentament, sol, i observava el preciós paratge que m'oferia la natura, bàsicament en dos colors, el blanc dels ametllers i el verd del sembrats que començaven a nèixer, em van venir al cap uns versos de Salvador Espriu, del poema "He mirat aquesta terra", que manllevant unes paraules d'en Raimon, són uns versos d'amor, del profund amor de la contemplació. Jo crec que aquest poema, almanco així ho vaig pensar en aquell precís instant, ens pot ajudar a valorar les coses tan insignificants que ens envolten, i que moltes vegades no aprofitam o senzillament, ni ens hi fixam i sols les recordam quan ens fan falta. I aleshores ja és tard i només podem viure dels records.

Quan la llum pujada des del fons del mar
a llevant comença just a tremolar,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Quan per la muntanya que tanca el ponent
el falcó s'enduia la claror del cel,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Mentre bleixa l'aire malalt de la nit
i boques de fosca fressen als camins,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Quan la pluja porta l'olor de la pols
de les fulles aspres dels llunyans alocs,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Quan el vent ens parla en la solitud
dels meus morts que riuen d'estar sempre junts.

he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Mentre m'envelleixo en el llarg esforç
de passar la rella damunt els records,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Quan l'estiu ajaça per tot l'adormit
camp l'ample silenci que estenen els grills,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Mentre comprenien savis dits de cec
com l'hivern despulla la son dels sarments,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Quan la desbocada força dels cavalls
de l'aiguat de sobte baixa pels rials,
he mirat aquesta terra,
he mirat aquesta terra.

Qüestions de llengua.

M'havia proposat no entrar en el tema lingüístic perquè considerava que tot això eren maniobres (obscuras?) d'un determinat sector de la premsa madrilenya, que ni citaré per no fer-los propaganda de franc. Però justament, ara que fa uns dies que el Tribunal Supremo ha elevat uns quants, crec que cinc, articles de la Llei de Normalització Lingüística, de Catalunya, al Tribunal Constitucional, perquè es pronunciï sobre la seva constitucionalitat, crec que ja és hora de dir !!!PROU!!!. Perquè tots sabem quina llengua al nostre país es troba relegada a la segona fila; tots sabem quina llengua desconeix un gran percentatge de ciutadans d'aquest país, tant a l'hora d'escriure, llegir, o parlar. Perquè tots sabem amb quina llengua hem de parlar, perquè surti el constitucionalista de torn i ens digui "háblame en cristiano" i perquè ja estam una mica farts d'haver d'acotar el cap a dins ca nostra. A més de fotuts pagar els beures.

La feina per anar avançant en aquest difícil camí, és nostra. Per posar les coses en igualtat de condicions, perquè nosaltres no demanem ésser més que ningú, no, només volem ésser iguals, ni més ni manco, IGUALS. Idò aquesta feina és bàsicament nostra, perquè els de fora ja veis l'ajuda que ens donen. I aquesta feina, a més és un compromís. Un compromís amb els homes i dones que en èpoques més difícils varen mantenir la flama encesa. I per acabar ho faré amb uns altres versos de Salvador Espriu, del poema "Inici de càntic en el temple, com homenatge a ells i elles i coralge i força per a tots nosaltres." Però hem viscut per salvar-vos els mots./ per retornar-vos el nom de cada cosa./ perquè seguiu el recte camí/ d'accés al ple domini de la terra".

Miquel Morey i Mas.

BULLIT DE NOTÍCIES

MIRALL TRENCAT

Als primers dies de Febrer algun malfactor va cometre una acte de sabotatge contra el mirall instal·lat a principis d'any en front de la Carrera Plana fent-lo a bocins.

Aquest covard i insensat no deu saber que també ell o el seu pare contribueix a pagar-lo a través de l'Ajuntament. Ara ja està reposat de bell nou.

El qualificatiu de covard va per allò de tirar la pedra i amagar la mà contra una cosa indefensa i el d'insensat perquè els doblers que ha costat posar-ne un de nou es podien haver invertit en altres necessitats del nostre poble.

L'ESPLAI D'ACAMPADA

El passat cap de setmana, concretament els dies 5 i 6 de Febrer, un grup de 13 nins i nines acompanyats de 4 monitors anaren d'acampada a La Pau de Castellitx, devora Randa.

El temps no animava a la sortida ja que amenaçava amb ploure, però es quedà només en amenaça ja que solament caigueren unes gotes el dissabte horabaixa mentre que el diumenge gaudiren d'un dia de sol.

Anaren de visita al poble de Randa i conten que s'ho passaren molt bé. Ara ja estan pensant on faran la propera encara que tengueren algun contratemps i algunes caigudes.

NOVA JUNTA EXECUTIVA DEL P.P.

El passat mes de gener hi va haver canvis a la junta executiva del P.P. de Maria. El nou president és en Bartomeu Mas Perelló, la vice-presidència serà ocupada per en Sebastià Miralles, ex-president i la secretària serà na Francisca Ferriol, actual portaveu del grup al nostre Ajuntament.

QUARESMA 1994

DISSABTE 5 DE MARÇ

A les 20'30 hores, en Pere Adrover i Rosselló, capellà casat, ens donarà una conferència sobre "Els Germans Font

i Roig. Els Dominics i la Inquisició a Mallorca".

DISSABTE 12 DE MARÇ

A les 20'00 hores hi haurà una missa i sermó de quaresma per a tothom i un cop acabada la missa el Pare Antoni Miro Gallego, Prior dels Dominics de Manacor farà una conferència per als joves sobre el tema "El Regne de Déu".

DISSABTE 19 DE MARÇ

A les 20'00 hores missa i sermó de quaresma per a tothom i a continuació en Bartomeu Bennassar Vicens, sociòleg i capellà donarà una conferència dirigida als pares amb el tema "Pares i fills, un camí a recórrer".

DISSABTE DIA 26 DE MARÇ

A les 20'00 hores a la parroquia hi haurà una confessió comunitària.

OBRES AL POBLE

Murs de contenció al carrer escola de nins i al carrer de ses venes. S'ha pintat el parc infantil a la Plaça del mercat i s'ha separat amb pedres. També s'ha fet una sembrada d'arbres al carrer de Petra i al carrer de Santa Margalida.

S'està fent una paret de tancament al carrer de son negre. S'ha d'arreglar l'acera de la plaça del pou, imbernals del carrer esglèsia i atarracar una paret del cementiri.

RIFA

El Comitè Capella Fonda, rifa un quadre del pintor de Maria, Antoni Carbonell a benefici del club juvenil. El sorteig serà el dia 4 d'abril. El bitllets les podeu aconseguir a qualsevol cafè de Maria i a persones del comitè, etc. Si en voleu feis via, que ja s'acaben i val la pena, perquè el quadre és bó i la finalitat del sorteig també és bona.

AIGUA AL CARRER MAJOR

La darrera setmana de febrer rebentà, al carrer Major, una de les canonades de distribució d'aigua. A l'hora de tancar l'edició d'aquest número de març, l'aigua segueix sortint i no hi han posat remei. Es una llàstima que en aquests moments, en què el tema de l'aigua és a l'ordre del dia, es deixi tudar aquest cabal i no s'hagi fet res per aturar-ho.

TENIM UN MUNICIPAL NOU

Si vos heu passejat una mica pel poble, des de fa unes setmanes, haureu vist un guàrdia municipal nou. En Serafi, que és el nom d'aquest jove que s'ha incorporat a la plantilla de la policia local -fins ara només teniem en Tomeu-, s'ha estrenat sobretot amb els jovenets que es passen pel poble amb motos, sense casc i a tota velocitat, i amb la gent que aparca allà on li dona la gana. Des de les pàgines d'aquesta revista, que sempre ha demanat un major control de la circulació als carrers del poble, el volem encoratjar a seguir per aquest camí, alhora que demanem que l'Ajuntament el recolzi en les seves actuacions. Serafi, benvingut!

BULLIT DE NOTÍCIES

ENTREVISTA A EN PERE FONS AL DIARIO DE MALLORCA

Dissabte dia 19 de febrer, a les pàgines de l'Edició Comarcal del "Diario de Mallorca", sortí una entrevista amb en Pere Fons, el nostre rector. Les respostes d'en Pere a la periodista varen ser clares, breus i contundents. La sensació que tenim un rector ben "especial" i valent, quedava ben clara, després de llegir les respostes de l'entrevistadora.

QUATRE MARIERS IL·LUSTREN LA FIRA DE SINEU

Al col·leccionable "Fires i Festes de Mallorca" del diari "El Dia del Mundo", la fotografia que il·lustra la Fira de Sineu, el primer diumenge de Maig, capta quatre mariers que conversen plàcidament al Mercat de Sineu. L'amo en Magi Nadal, en Jordi de son Cloquis, en Gabriel Blaiet i en pep Catinc, són els quatre firaires captats per la càmera fotogràfica.

EL CINQUE ANIVERSARI DE LA TERCERA EDAT

El passat dissabte dia 26 de febrer la Tercera Edat de Maria celebrà el seu cinquè aniversari. A les 12 celebraren una missa a l'església de Maria, plena de goma a gom. Després de la missa feren cap a Son Sant Martí. No els comptàrem tots, però eren prop de 400. D'arròs i de porcella rostida no en quedaren ni els ossos. Feliç aniversari!

ELS REIS MAGICS EXISTEIXEN

Si hi ha escèptics que encara no ho creuen, vet aquí la prova. Al número del mes de gener hi havia una carta als reis d'Orient, on se'ls demanava de fer una passadeta pel camí de son Canet. Mirau si han estat generosos, que a més d'aquest camí, la seva màgica intervenció ha possibilitat que no tan sols aquest, sinó uns quants més, s'hagin convertit en

camins transitables. Si no sabeu com resoldre els vostres problemes, vet aquí una solució que encara funciona.

RUETA ESCOLAR

El passat dia 10 de febrer els alumnes i mestres de la nostra escola animaren els carrers del poble desfressats. També s'hi afegiren els petitons de la guarderia. La festa acabà a la plaça amb un grapat de danses, animades pel grup Retalls. La festa es celebrà gràcies a la col·laboració del Claustre de Professors del Col·legi Públic A. Monjo, l'Associació de Pares i Mares i l'Ajuntament.

Demografia

ENS HAN DEIXAT:

Guillem Mayol Torelló morí el dia 29 de gener a l'edat de 90 anys. Vivia en el carrer Corbates n. 19.

Joan Ferriol Florit morí el dia 30 de gener a l'edat de 89 anys. Vivia al carrer Morell 12.

Pere Mas Gual morí el dia 4 de febrer a l'edat de 49 anys. Vivia al carrer Femenies, 20.

Joan Miquel Gelabert morí el passat dia 12 de febrer, a l'edat de 60 anys. Vivia a Na Parotxa.

Maria Bergas Mas morí el 19 de febrer a l'edat de 75 anys. Vivia al carrer Sa Tanca, 25.

Eulalia Ribas Ginard morí el dia 21 de febrer a l'edat de 70 anys. Vivia al carrer major, 144.

Què descansin en pau.

TELEFONS D'INTERÈS

AJUNTAMENT	525002 Fax 525194
UN.SANITARIA (Cita Prèvia)	525594
APOTECARIA	525020
ESCOLA DE DALT I FAX	525083
ESCOLA DE BAIX	525252
CA SES MONGES	525144
LOCAL 3a EDAT	525564
PARROQUIA	525033
GESA INCA: AVARIES	500700
BOMBERS	085
AMBULATORI D'INCA	502850
SON DURETA (Centralita)	175000
AMBULANCIES S.S. (INCA)	502850
AMBULANCIES	200362
RECAPTACIÓ DE TRIBUTS	
DELA CAIB (INCA)	505901
ADMINISTRACIÓ D'HISENDA	
D'INCA	505112
	505150

HORARIS:

AJUNTAMENT:

de 8'30 a 15 hores.

APOTECARIA:

Mati: 9 a 13 hores.

Horabaixa: 16'30 a 20'30 hores.

UNITAT SANITARIA:

de 9 a 15 hores.

BIBLIOTECA:

Dimarts, dijous i divendres: de 18-20 h.

Dimecres: de 17 a 20 hores.

Dissabtes: de 10 a 13 hores.

LÍNIA MARIA-PALMA:

Maria: 7'30 i 15 hores.

Palma: 13 i 19 hores.

LÍNIA INCA-MANACOR:

Inca: 12'30 i 19'55 hores.

Manacor: 9'40 i 18'50 hores.

PUNT D'ATENCIÓ CONTINUADA DE SINEU:

Carrer Ponent, número 3.

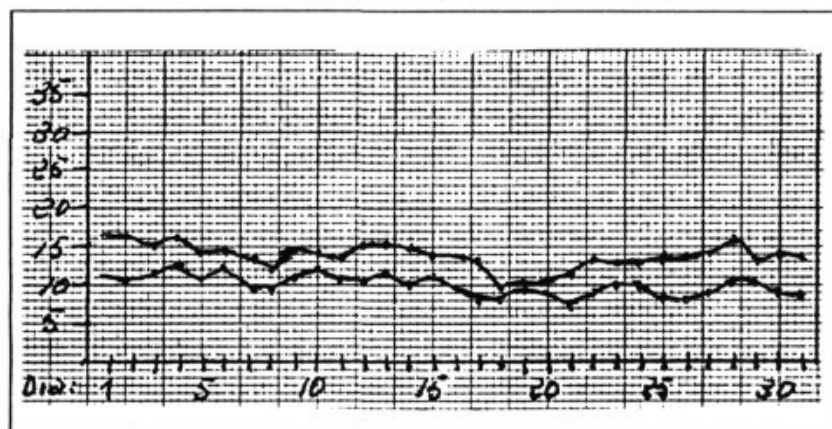
- Per demanar hora al servei de Pediatria heu de cridar de 8 a 14 h. al..... **855043**

- Per urgències, a partir de les 15 hores heu de cridar al **520292**

- Preparació pel part, postpart, control de gestació i informació sobre anticonceptius heu de cridar al **236624**

El temps

MES DE GENER DE 1994

PLUVIOMETRIA

Dia 6	8 litres
Dia 10	3 "
Dia 17	9 "
Dia 19	4 "

TOTAL: 24 LITRES

Temperatura Màxima
16 °C (Dies 2 i 4)
Temperatura mínima
7 °C (Dia 21)
Temperatura Mitjana
11'5 °C
Mitjana màximes
13'5 °C
Mitjana mínimes
9'6 °C

GRÀFICA DE TEMPERATURES MÀXIMES I MÍNIMES

Temps passat

MARÇ DE 1.987

- Un batle que no compleix la llei.
- Independents de Maria.
- Part Forana: Un mal que ve d'enrera.
- Natura: Som nosaltres amos i senyors dels animals?

MARÇ DE 1.988

- Cinc anys d'Autonomia.
- La Columna de la Llengua: Apedregar les taulades pròpies.
- Sa Xerradeta amb la Directiva de la Tercera Edat.
- Sa Farinera.
- Els antibiòtics.
- Casa de la Vila.

MARÇ DE 1.989

- La Societat Consumista: La margarina vegetal.
- Carta P.S.O.E. i resposta de Fent Carrerany.
- Arees Naturals Protegides.
- Pàgina Sanitària: Nutrició.
- Sa Xerradeta amb l'amo En Martí de Son Monjo.
- Feim Carrerany: Excursió a la Trapa.

MARÇ DE 1.990

- Assemblea General de Fent Carrerany.
- La protecció del medi ambient: L'Educació ambiental.
- Maria i el Diccionari vermell de Llorenç Capellà.
- Sa Xerradeta amb Magí Ferriol, batle sortint.
- Sa Rua 90.
- Benvingut, Jaume.
- Subvenció de Sa Nostra per la compra d'una casa per a la Tercera Edat.
- Feim Carrerany: Volta al Puig Roig.

MARÇ DE 1.991

- Memòria R.A.M.: Les noces.
- Lliçons de democràcia.
- Ha mort Francesc de Borja Moll.
- Els verins.
- Sa Xerradeta amb l'amo en Salvador Ribas, es forner de Sa Raval.
- L'amo en Pere des retratos: Retrat d'un retratista retrobat.
- Sa Rua 91.
- Feim Carrerany: Excursió a la Vall de Coanegra.

MARÇ DE 1.992

- IV Concurs de Fotografia "Fent Carrerany".
- Aniversari de l'Estatut i Pacte Autòmic.
- Sa Xerradeta amb Bartomeu Ferriol Quetglas, Bartomeu de sa Mancorera.
- Poemes i gloses: Gloses que toquen punts... per l'amo en Joan de Son Matel.
- Sa Rua 92.
- Maria de la Salut MUSICA.
- Feim Carrerany: Excursió a Sa Torre Picada.

MARÇ DE 1.993

- A manera de desagravi.
- En Josep Maria Llompart. Qui???
- Història del Cinema (I).
- Sa Xerradeta amb Damià Quetglas Bergas.
- X Aniversari de l'Estatut d'Autonomia.
- Poemes i Gloses: Beatus Ille, de Jaume Santandreu a l'homenatge a Josep Maria Llompart.
- Carrerany Esportiu: El Futbol Club Mariense.

ELS CATALANOPARLANTS, SOM IL.LEGALS?

A l'hora d'escriure aquestes retxes tenc al meu davant un extens resum de l'acta que el Tribunal Suprem ha passat al Tribunal Constitucional per tal que sigui aquest qui decideixi sobre la constitucionalitat o no de la llei del català.

També tenc com a referent -no ho he pogut evitar- la lectura que he anat fent de diversos diaris que, aquí i allí, s'han referit a la notícia amb grans dosis de sensacionalisme.

Vull ser clar. La lectura estricta de la Constitució marca que la llengua que s'ha de conèixer, l'única llengua que s'ha de conèixer, és la castellana. I tots sabem el perquè d'això. I també ho saben els ponents constitucionals, entre ells dos catalans: Miquel Roca i Jordi Solé-Tura. En aquells moments varen tenir por de marcar que els habitants dels territoris amb llengua diferent de la castellana haguessin de conèixer aquestes llengües i varen establir que, aquestes (que no apareixen citades pel seu nom en cap moment), també serien oficials als seus territoris respectius. L'ambigüitat calculada passava per una entesa que tothom havia de respectar. Ja s'encarregarien els respectius estatuts d'autonomia de regular l'accés d'aquestes altres llengües a la vida pública.

I així es va fer. Tant a Catalunya, com al País Valencià (amb totes les concessions fetes a la dreta més ultramontana i conservadora, així com a l'esquerra espanyolista més intransigent), com a les Balears, pel que fa a les terres de parla catalana, s'establiren uns mecanismes de regulació i potenciació de l'ús de la llengua catalana, que tingueren el vist-i-plau de la immensa majoria de forces polítiques dels tres països.

Onze anys després, els recursos fets de forma sistemàtica i continuada per un advocat dretà i parafeixista (ha estat candidat de FUERZA NUEVA i de JUNTAS ESPAÑOLAS en diverses eleccions), unit a la circumstància de l'eventual suport del grup català de Convergència i Unió al PSOE, ha fet sortir a la llum la pitjor de les essències de l'espanyolisme ranci i passat de rosca; tant el de dreta com el d'esquerra. Així, en lloc de situar el debat en els termes ideològics i programàtics que tots dos partits (PSOE i Convergència) puguin pactar, s'han dedicat a bombardejar-lo pel fet que Convergència és un partit català. I en aquest parany, o objectiu premeditat, la qüestió lingüística no ha tardat a aparèixer sobre l'escenari de la controvèrsia. I han sortit els odís, han sortit les irracionalitats i totes aquelles coses amagades que la transició pactada havia anat guardant dins d'un sac, però que no havia aconseguit eliminar.

I quin és el nostre error, el nostre pecat, que és objecte d'aquests atacs tan "generosos"? En primer lloc creure que la nostra llengua pròpia, la llengua catalana, ha de ser la llengua pròpia de l'ensenyament; després, creure (i regular les coses perquè així sigui) que els nins i nines en acabar els seus estudis obligatoris dominin tant la llengua catalana, com la castellana i en tercer lloc, que els centres d'ensenyament facin de la llengua pròpia, la catalana, el vehicle d'expressió normal. Ja ho veis si ho som de dolents! Ho devem ser tant, que el Suprem parla fins i tot de Violació als Drets Humans! Si, si, tal i com ho llegiu. Tal i com s'han

apressat a treure-ho, en titulars ben destacats (quina lliçó de manipulació informativa per als estudiants de periodisme!), diaris com *El Dia del Mundo* o l'ABC.

El fet que un escolar acabi els seus estudis obligatoris dominant la llengua catalana és considerat pel Suprem com un atemptat contra els drets humans i contra la seva dignitat; però que acabi els seus estudis obligatoris sabent, també, el castellà (tal i com especifica clarament la Llei de Normalització Lingüística) no mereix tal consideració pel mateix tribunal. Pobrets! (nosaltres, és clar). Que els nins de pares castellanoparlants siguin escolaritzats en català és una imposició impròpia de la dignitat humana i que contradiu la declaració Universal dels Drets Humans; però, en canvi, que un nin, fill de catalanoparlants, sigui escolaritzat en castellà és una cosa subjecta a la més estricta "normalitat", s'ajusta a la Constitució, i no viola cap dret fonamental. Quina hipocresia!

No sé què dirà el Constitucional davant de tot això. Vull creure (i les meves creences de cada vegada es van tornant més escèptiques) que en farà una lectura positiva de cara a la més estricta escrupolositat de la Llei de Normalització Lingüística i que no ens deixarà en estat d'il·legalitat permanent. Si no fos així caldria qüestionar-se, sense cap mania, si s'ho paga això d'anar de banyut permanent i, a més a més, pagar el beure.

Joan Gelabert

SA LLIBRETA GEGANT

PES SEU INTERÈS

8

...I SORTEJAM MUNTANYES DE REGALS!

Sorteig de T.A.E.	Per 1.000.000 Pts. 1.75%
Per 100.000 Pts. 1.75%	Per 500.000 Pts. 1.75%
Per 200.000 Pts. 1.75%	Per 1.000.000 Pts. 1.75%

BANCA MARCH

"CRIATURES MISTERIOSES": UNA EXPOSICIÓ DIFERENT

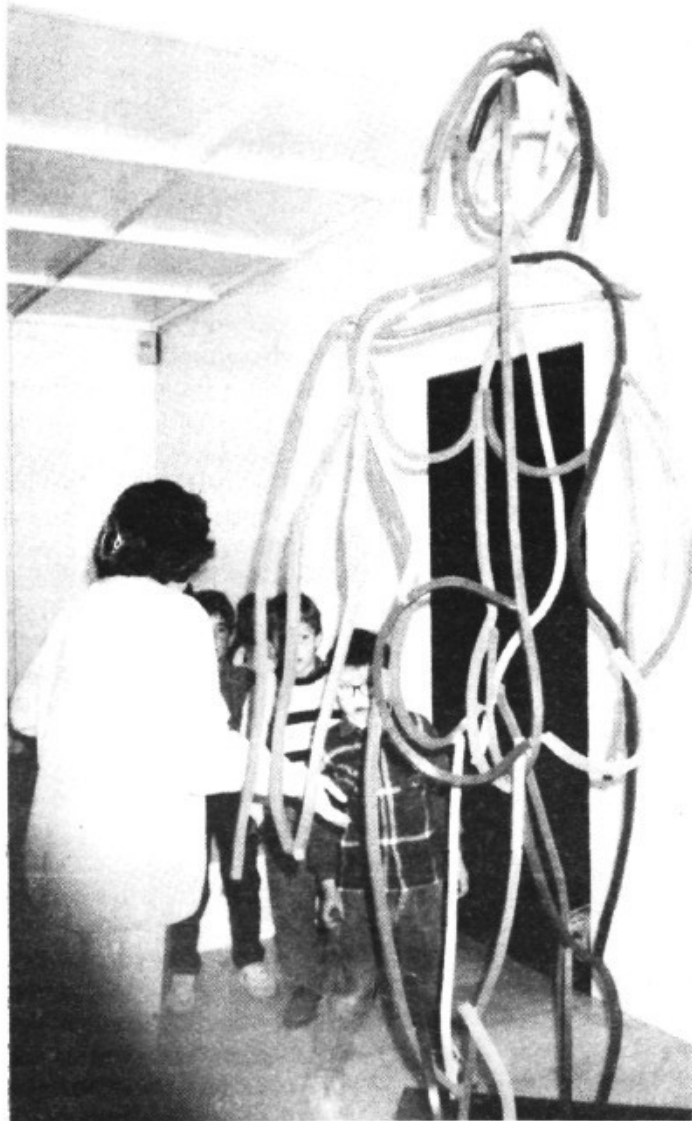
El dia 9 de febrer s'inaugurà a la Fundació "La Caixa" de Palma (Gran Hotel), una exposició d'art contemporani que, sota l'enigmàtic títol de "Criatures Misterioses", presenta obres de Rosa Amorós, Miquel Barceló, Robert Llimós, Xavier Mariscal, Jaume Plensa, Susana Solano i Chelo Sastre.

El muntatge de l'exposició no és gens convencional. L'arquitecte Jaume Marzá, que ha dissenyat la distribució de l'espai i de les obres, ha aconseguit crear un clima que contribueix a oferir l'obra artística a l'espectador com un misteri que el captiva i que l'endinsa en un món de sensacions i d'interpretacions plurals.

L'obra de cada autor està dins un espai de parets blanques i amb una il·luminació acurada fins a l'extrem. Per transitar d'un espai a un altre s'ha d'anar per un passadís de parets negres i guiat per un filet de llum. Un altre detall: cada espai compta amb un escalons de fusta blanca on hom pot asseure's i parlar... Perquè aquest és l'objectiu de l'exposició: fer una aturada, seure, pensar, mirar, sentir i parlar. Eulàlia Bosch, comissària de l'exposició, ho expressa amb aquestes paraules al catàleg que presenta la mostra: "Criatures misterioses és una exposició que vol recuperar el plaer de la contemplació i de la conversa".

L'exposició és oberta a tot el públic cada dia, de les 10 del matí fins a les 8 de l'horabaixa, però dedica una especial atenció als grups d'estudiants de tots els nivells educatius (des d'educació infantil fins a universitaris). Hi ha uns monitors que atenen els grups, però que no fan res que s'assembli al que solen fer els "guies" que mostren un monument o un museu de forma tradicional, que parlen, donen dades, i explicacions que sovint rellisquen sobre la intel·ligència i la sensibilitat sense deixar-hi altre rastre més que un nom, un terme tècnic... i unes ganes terribles d'acabar la visita. Els monitors que guien els nins (i no tan nins) pel laberint de "Criatures" en lloc d'explicar, pregunten, fan parlar, conviden a mirar sense prejudicis, i a compartir amb els altres companys pensaments, sentiments, suggerències... És sorprenent el que uns estudiants sense gaire preparació estètica poden arribar a dir davant un

Els al·lots de Maria davant l'escultura de Robert Llimós.

quadre o una escultura, la pluralitat de sentits que hi arriben a descobrir. I és que aquesta exposició no és un projecte aïllat, sinó que s'ha d'entendre en el context més ample del projecte educatiu "Filosofia 6/18", que es basa en el convenciment que tot aquell qui pot parlar pot pensar i que és possible aprendre a pensar amb correcció i agilitat, tenint en compte diferents perspectives i sempre en contacte amb els altres; de la mateixa forma que es pot aprendre a pensar, també es pot aprendre a mirar, a cercar altres punts de vista, a imaginar, a ser més sensible i més considerat.

Des de fa uns anys, alguns mestres de l'escola de Maria treballen en aquest Projecte i per això, el divendres 25 de febrer, els nins de l'escola de baix visitaren l'exposició; els podeu veure a les fotografies al costat d'una obra de Llimós i una de Mariscal. Seria molt interessant que el proper número de "Fent Carrerany" pogués recollir les impressions dels nins i dels mestres davant l'exposició, així com la repercussió que aquesta visita ha tengut a les classes.

Margalida Mas i Vicens.

EL DIA DE LA "DONA TREBALLADORA"

El dia 8 de març es celebra el que s'anomena "el dia de la dona treballadora". La veritat és que mai no he acabat d'entendre el que vol dir aquest enunciat, però, en general, quan els celebra "el dia de..." o "l'any internacional de..." és que hi ha alguna cosa que no rutlla (heu sentit a parlar mai del "dia de l'executiu satisfet", per exemple?). Sabem que el referent històric d'aquesta data és que un dia 8 de març un grup de dones moriren a l'interior d'una fàbrica incendiada quan reivindicaven els seus drets.

Però, tornem al principi; les dones han treballat des de sempre; en les societats agràries han treballat al camp i a la casa, en les societats industrials, a les fàbriques i a la casa, en la societat postindustrial, a les fàbriques, al sector serveis, en algun lloc directiu, i a la casa. A què ve, doncs, el dedicar un dia especial a les dones que treballen?; que no treballen totes, les dones? Qui administra les economies domèstiques, s'encarrega de la manutenció, de la neteja, dels nins, dels malats? Això de "dia de la dona treballadora" deu voler dir "dia de la dona que treballa "doble", és a dir, a casa i fora de casa; i el homes que tenen el comandament del món tenen el "detall" de recordar-les un dia cada any, com es recorden els difunts per a Tots Sants o els "negrets" el Dia del Dòmund.

Es curiós que en una societat com la nostra, que celebra tantes coses, que dona premis de tot, que fa competicions del més impensable, que dona medalles a tort i a dret, passés quasi desapercebuda la desaparició d'una dona que fou capdevantera en molts d'aspectes i molt

avançada al seu temps. Em referesc a Federica Montseny que morí el passat dia 16 de gener al seu exili de Toulouse.

Federica Montseny fou la primera dona europea que ocupà un Ministeri (el de Sanitat, amb el Govern republicà espanyol). L'actual Govern de Madrid compta amb tres dones i el Govern Balear amb dues, i la proporció de dones en els Parlaments (tant central com autonòmics) és escassíssima. Que hi hagi més o menys dones ocupant Ministeris ja sé que no és una dada massa significativa del lloc que ocupam les dones en la societat actual, però, així mateix, indica alguna cosa. Es cert que avui les dones comptem més dins la vida laboral i la vida pública, encara que no tot el que seria desitjable, i això s'ha de valorar positivament. Sabem, per exemple, que més de la meitat d'estudiants universitaris són dones, i aquest fet tindrà una transcendència social important d'ací uns anys, perquè hi haurà més dones que homes capacitades per ocupar llocs de responsabilitat.

Però aquest tema té, al meu parer, un vertent preocupant. Quin preu estem pagant les dones per ocupar més espai en la vida pública? No ens estam enganyant, caient en un parany molt subtil, però parany al cap i a la fi?

El moviment feminista dirigí inicialment els seus esforços a aconseguir la igualtat entre homes i dones. Però el terme "igualtat" es pot interpretar de maneres diferents. Per exemple, si tenim dos fulls de paper amb formes distintes i els volem igualar ho podem fer emprant dos mètodes: n'agafem un com a "model" i retallem l'altre segons aquest motlle, o els donem als dos una forma diferent de la que tenien inicialment. En el tema que ens ocupa es va seguir de forma ben palesa el primer esquema: es tractava que les dones, per ser "com" els homes els prenguessin com a "models".

Molt esquemàticament, el resultat de tot aquest procés fou l'aparició progressiva d'un tipus de dona "emancipada": la dona que treballa fora de casa "com" un home (a vegades, cobrant menys), amb més relacions socials i, per tant, amb més capacitat crítica. Poc a poc es modificaren certs aspectes legals que garanteixen la igualtat davant la llei i protegeixen les llibertats de les dones. Tot això està molt bé, però, què ens ha costat en la vida personal? Les dones que tenen ara entre 35 i 50 anys han viscut uns anys d'una "esquizofrènia" quasi permanent: han sortit de casa, però amb la casa sobre les espatlles. M'explic: quan l'home surt de casa el matí l'únic que ha fet és prendre un cafè amb llet, mentre la dona ha endreçat la casa, ha preparat el dinar i, si és el cas, ha preparat un trocet de les oposicions que té en marxa.

Quin és el balanç de tot plegat? Al meu parer s'ha millorat enormement en els aspectes "formals", que són els més visibles. Ara cal que aquests canvis formals es transformin en canvis de la vida quotidiana. Aquesta és la revolució més difícil, més subtil, i la que requereix un major nivell d'intel·ligència i de sensibilitat per part de tots, homes i dones. Esperem que d'ací a poc temps es tregui del calendari de celebracions aquest "dia de la dona treballadora" perquè hagi acabat de perdre el sentit.

Margalida Mas i Vicens.

"la Caixa"

CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS
DE BARCELONA

I ES CANS LLADREN...

Entre altres coses, si per alguna s'ha distingit l'actual majoria municipal, ha estat per interpretar la llei segons li ha convengut. La manca d'una oposició, tant al carrer com a la Sala, que no l'hagi obligat fins ara a demostrar en fets el que tant va predicar en el passat, l'ha duita a una perillosa monotonia que pot acabar amb engorgament.

Alguns, pocs, hem obert la boca puntualment i hem deixat sentir la veu per mostrar la nostra disconformitat amb actuacions no gaire clares o llúides, o simplement per mostrar les nostres queixes.

Les meves opinions o crítiques sempre intenten esser de caire polític i qüestionen fet o actuacions polítiques, mai personals, intentant obrir, si és que algú les té en consideració, un debat públic sobre els temes que moltes vegades ja és rumor d'uns pocs.

L'administració local està sotmesa a una legislació que regula el seu funcionament, i sempre solen esser els polítics els que desvirtuen la llei per servir-se de la cosa pública, en benefici seu o en benefici dels qui combreguen amb ells.

En aquest escrit d'opinió, o de denúncia, faré referència a dos fets puntuals. Un és el del tema de la construcció incontrolada o permesa (ja l'he tractat altres vegades i segueix pensat que Maria perd el diners d'uns pocs versus el benefici de tot el poble), i a les estranyes "contractacions laborals".

La màniga ampla amb la que es tracta el tema urbanístic dona lloc al fet que no tan sols algú reformi de dalt a baix una casa dins el casc urbà o es faci una "casita de aperos", amb xemeneia, per si el ca té fred, sense demanar el corresponent permís d'obres, sinó que es pot muntar qualsevol tipus de construcció amb la més estranya finalitat. Exemples en tenim alguns de molt clars i determinats "col·lectius progressistes" de Maria han perdut, significativament, la llengua.

Basta fer una volta pel casc urbà i les rodalies de Maria per agafar nota de totes les construccions noves, cases reformades, cotxeres i altres, que no tenen el famós "lletreret". Jo d'algunes en tenc fins i tot fotografies per si interessa en el futur a algú.

Pel que fa a la contractació laboral aquest petit escrit ve motivat per una pregunta feta pels IDM a la sessió extraordinària, sol·licitada per tota l'oposició i celebrada el passat 29 d'octubre amb l'absència del sr. Batle, en la que es demanava sobre el tipus de contracte laboral que emparava la persona que havia realitzat feines relacionades amb la 1a Fira d'Objectes d'Ocasíó.

La resposta a aquesta pregunta va esser que aquesta persona, que ja havia fet feina a les oficines municipals, treballava a "comissió".

Una vegada acabat el plenari vaig tenir una interessant conversa amb un destacat membre de la majoria i li vaig expressar els meus dubtes sobre la legalitat d'aquest "tipus

de contractació". No em varen convèncer les seves explicacions, i quedarem en què li diria coses més clares sobre l'assumpte una vegada contrastat i documentat.

També la contractació laboral per realitzar serveis municipals està regulada i dins la legislació no s'hi inclou la modalitat d'"anar a comissió". Així, el desenvolupament d'un servei municipal es pot fer de dues maneres: patrocini o gestió. Ambdues han d'estar contemplades en un Plec de Condicions. El patrocini ha de ser realitzat amb un contracte d'assistència tècnica i la gestió pot esser directa o indirecta. La gestió directa l'ha de realitzar el propi Ajuntament mitjançant el seu personal funcionari o laboral del que disposa en el moment, o fer la convocatòria d'una plaça a l'efecte, la qual cosa implica la seva publicació als diaris de major tirada, un concurs de mèrits, etc...

Quan la gestió del servei es fa per via indirecta, es realitza de 3 maneres:

a) concessió, la qual passa per un concurs i un plec de condicions.

b) arrendament: cas del bar de la 3a Edat. També es necessita plec de condicions.

c) concert: que se sol fer entre diferents organismes per realitzar serveis assistencials.

L'esmentada "relació laboral" està plena d'irregularitats i al marge de la legalitat i, justificar, inclús comptablement, el pagament dels serveis fets serà difícil.

La majoria municipal realitza contractacions laborals, pens que absurdes, de gent de dubtosa afinitat que està a l'atur o s'hi posa per veure complides les seves il·lusions i de pas captivar-li la voluntat com si d'un PER es tractés. Moltes de vegades jo em demano per qui fan feina. I mentrestant, els cans segueixen lladrant, fins quan?

Jaume Mestre "i" Llompart.

LLUITA PELS MARGINATS

A Na Joana Santandreu i Sureda, germana del nostre estimat Jaume, monja de la caritat, treballadora amb infants marginats, a les minyones, vice-presidenta de l'Associació de la Sapiència, ara Hospital de Nit, li fan aquesta pregunta: Quina és la teva lluita?

Aquesta és la resposta:

Crec que el meu petit testimoniatge quedarà aclarit d'entrada si abans de tot vos dic per a qui lluit, per a qui voldria lluitar, malgrat la meua covardia, les meves limitacions, les meves pereses, les meves impotències i, ben sovint, les meves ràbies. Jo vull i procur lluitar caparrudament, gairebé obsessionadament, pels d'abaix, pels més deseparats, pels més marginats de la nostra societat, pels qui fan por i repugnància als benestants, pels qui no entenen i menyspreven els benpensants, pels que ningú vol, per aquells que l'Evangeli i, fins i tot, els documents de l'Església proclamen com els seus fills predilectes i com a punt de referència a l'hora de ser jutjats davant Déu: "Qualsevol cosa que féreu o deixàreu de fer als més petits, a mi, me la féreu".

De tots els motius, gràcies a Déu són molts i forts, dels quals reb l'empenta per seguir lluitant, després de més de

30 anys de vida religiosa, jo destacaria com la causa més consistent i persistent, més enllà de tot tipus de circumstàncies, la coherència amb mi mateixa, i amb el sagrat compromís i concret no tan sols davant Déu, sinó davant un món que cerca Jesús com a les fosques i que contempla els creients -a nosaltres- com a llumenerets de la cova de Betlem, per poder-lo trobar.

Sense els pobres, la meua vida, com a persona, com a ciutadana, com a cristiana, i, sobretot, com a Germana de la Caritat, no tendria raó ni goig de ser. Ells són els que em mouen, m'empenyen, em purifiquen, m'aclareixen, em compensen, em deixondeixen i em donen la pau i la tendresa que necessit per seguir atenent i deixant -d'un salt- les vànoves calentes del meu llit de fadrina, molts de pics, a la matinada, quan els infants ploreu l'absència d'una mare.

Tammateix som ben conscient que aquesta dèria de ser fidel a mi mateixa i al carisma que em manté dins una Congregació fundacionalment dedicada als més desvalguts, és la força i gràcia d'un Déu que es volgué convertir en un marginal naixent dins uns "Xupano" i morint a la força dels facinerosos enmig de dos lladrutxos de mala estopa.

Publicat a El Poble, núm. 41 Gener 1994
Congregació Germanes de la Caritat

LA TERCERA EDAT DE MARIA DE MATANCES

El passat dilluns, dia 31 de Gener, uns 140 pensionistes, clients de Sa Nostra de Maria de la Salut amb tres autocars anaren a matances a Sa Gruta, entre Portocristo i Cala Millor.

Partiren a les 9 h. i es dirigiren directament a Sa Gruta on berenaren i després de berenar anaren a Manacor on visitaren la fàbrica de perles Orquidea i es passejaren pel mercat durant una hora.

Després anaren al port de Felanitx on feren una aturada d'un quart d'hora i seguidament s'encaminaren cap a Sa Gruta per dinar.

Acabat el dinar hi hagué ball i una ximbombada a càrrec de l'amo en Xesc de Son Cloquis i madò Catalina Colombram.

Cap a les 6 de s'horabaixa feren l'arribada al poble. Onofre Sureda Ribas.

SA NOSTRA D'OR

ESCOLA MUNICIPAL DE FUTBOL

Un altre any s'ha iniciat al nostre poble L'escola Municipal de futbol que organitza la Penya Barcelonista; aquest ja és el tercer any que es du a terme i els resultats són cada cop més positius. En aquests moments són 35 els nins inscrits i tres els monitors que intenten ensenyar-los a donar les primeres cocs a la pilota.

Els entrenaments són els dissabtes a les deu del matí; els nins es divideixen en dos grups: de 5 a vuit anys (iniciació) i de 8 a 10 anys (benjamin). Ademés participen en una lliga amb equips d'altres pobles (els partits es juguen els dissabtes horabaixa o els diumenges dematí) en la qual les coses no poden anar millor. Els més petits ocupen la quarta posició, mentre que els benjamins van líders de la seva categoria (amb un poc de sort les finals comarcals es disputaran al nostre poble, de la qual cosa informarem al pròxim número).

Es una gran satisfacció veure com aquests nins disfruten i passen una estona agradable darrere la pilota. A més, i per finalitzar, vull agrair públicament el suport que ens donen tots els pares, sense el qual no seria possible continuar endavant amb aquesta difícil, però a la vegada gratificant tasca que duim a terme.

Joan Miquel Bergas i Font

IRREGULAR COMENÇAMENT DELS EQUIPS D'ESCACS DE MARIA

El passat 5 de febrer començà el Campionat de Mallorca D'Escacs per equips amb la participació del nostre Club a les categories de Primera i segona.

Després de disputades les tres primeres rondes, els dos equips han aconseguit el 50% dels punts, o sigui 1,5 punts, col·locant-se a la zona intermitja.

L'equip de Primera, format per Jeroni, Xisco Mestre (sols a jugat una partida per motius d'estudi), Gaspar, Pep, Ballester, Tia, Buñola i Mascaró, partirem amb la idea de lluitar per aconseguir l'ascens a la màxima categoria, inclòs fitxarem l'algaide Toni Ripoll, que per motius de feina encara no ha debutat, les perspectives de les primeres rondes en les quals els rivals eren assequibles: Palma B, Marratxí B i Porreres feien pensar que si es complien els pronòstics amb tres victòries podiem arribar ha dit objectiu però els resultats no han acompanyats.

Les properes rondes els rivals seran: S. Espanyolet (ex-preferent), Sa Nostra, Anem, Calvia B.

Per altra banda l'equip B està desenvolupant un campionat més acord amb les seves possibilitats, que són les de mantenir la seva categoria i promocionar jugadors, així en Monserrat, M. Tugores, M. Ferriol, P.J. Ribas... han guanyat un partit, un entaulat i un de perdut.

Pròximament jugaran contra Porreres B, Lloseta, Anem B i S. Espanyolet D; partits amb equips implicats amb la lluita de no perdre la categoria.

Volem recordau-vos que les partides es juguen els dissabtes a partir de les 16.30 hores al local de la 3era Edat.

PERE J. RIBAS I CATALINA BUÑOLA, CLASSIFICATS PER AL CAMPIONAT DE MALLORCA ESCOLAR.

Els nostres representants escolars que participaren a les competicions desenvolupades a la Comarca de Montuiri, sense grans dificultats assoliren els punts necessaris per anar a la Fase de Mallorca, on intentaran cercar una de les 5 places que dona accés a la fase Balear a celebrar a Menorca.

Mentre na Catalina Buñola ja és una clàssica de dita competició mentre en Pere J. Ribas, debutava realitzant un paper digníssim amb 4,5 punts de 7 i demostrant que amb els seus onze anys és una de les gran promeses escaquistes del nostre Club.

ENRIC POZO MAS

Pere Joan Ribas, classificat pel campionat de Mallorca escolar d'Escacs.

Daniel Estarellas i Christian Retolaza, a la selecció espanyola de pista

Per primera vegada a la història de la nostra entitat, dos dels nostres ciclistes han estat concentrats amb l'equip nacional. Aquest és el cas de Daniel Estarellas i Christian Retolaza, els quals entre els dies quatre i onze del passat mes de febrer estigueren integrats a la concentració que la Federació Espanyola de Ciclisme va desenvolupar a les carreteres mallorquines, pernoctant a S'Arenal.

Els responsables de l'estada dels ciclistes són el tècnic rus Boris Vassiliev i els mallorquins Antoni Cerdà i Joan Garcies, els quals pareix han quedats satisfets del rendiment i les vertaderes possibilitats dels dos ciclistes del nostre Club i pareix esser que els convocaran de nou el proper mes d'abril per tal de continuar la preparació i el seguiment dels esportistes.

Notícies curtes del Club Ciclista

J A TENIM EL COTXE DEL CLUB

Des de principis del passat mes de febrer, el Club Ciclista ha adquirit un cotxe per seguir atendre les necessitats dels nostres representants tant als entrenaments com a les competicions. Es tracta d'un Seat model 131 al qual li hem instal·lat un "portabicicletes" al que poden col·locar-se fins a sis bicicletes i, a més de les seves, sis rodes de recanvi. Ben prest hi instal·larem dos aparells radio-transmisors per poder comunicar amb un altre cotxe que tinguem en carrera.

I LA NOVA VESTIMENTA

També durant el passat més de febrer ens ha arribat la roba dels ciclistes. Una indumentària que presenta algunes novetats respecte als anys anteriors. A més dels tradicionals mallots, culots i "turbos", els aficionats i juvenils tendran també una jaqueta tèrmica i un xandall. També hem fet unes cintes noves per la suor del front. A la vestimenta dels socis Pretensats Carbonell i Excavacions Fonthisa s'han intercanviat els llocs; els primers seran al pit i l'anagrama dels segons a l'esquena.

LA PRESENTACIÓ AL MES DE MARÇ

Ja tenim pràcticament decidida la data per desenvolupar l'acte protocolari de presentació dels nostres equips ciclistes. Evidentment, l'escenari seran les dependències del Restaurant Es Cruce, a Vilafranca. Quasi en tota probabilitat serà el dissabte dia 19 del present mes de març. Us informarem a propers números de FENT CARRERANY. Esperam que hi seran presents, a més de tots els ciclistes i seguidors, bon nombre dels representants del mitjans de comunicació de les Illes.

X PLA DE MALLORCA - G. P. LA CAIXA

Les etapes de la desena edició són molt distintes a les dels anys anteriors

El passat dissabte dia 19 de febrer, al Restaurant Es Cruce, els representants de les distintes entitats organitzadores del "X Pla de Mallorca - G. P. La Caixa" es reuniren amb l'objectiu de deixar totalment configurats els itineraris de les vuit etapes que conformaran aquesta nova edició que s'iniciarà el diumenge 24 d'abril per finalitzar el dia 12 de juny a Sineu. Els itineraris han quedat de la següent manera:

Maria-Ariany, 24 d'abril

Primera etapa: Jornada cronometrada individual amb sortida des de la Plaça les Pou de Maria de la Salut cap a la cruïlla d'Es Rafal per pujar Can Peris i desviar-se, després, a l'esquerra per entrar a Ariany i finalitzar a la Plaça. Organitza, juntament amb nosaltres, el Club Ciclista Ariany. Sortida del primer ciclista a les deu del matí. Calculam una participació entorn als 130 corredors. Total 6 Kms.

Sa Pobla, 30 d'abril

Segona etapa: Per primera vegada a la història del Pla de Mallorca, aquesta competició tindrà una etapa a la localitat de Sa Pobla amb sortida a les 17 hores cap a la cruïlla d'Inca, Muro (PM), Can Xerret, Santa Margalida (PM), Maria de la Salut (MV), Can Peris (PM), Sineu (PM), Sa Serra, Llubí i arribada a la Plaça Major de Sa Pobla sobre les 19 hores. Organitza el Club Ciclista Sa Pobla. Total 56 kms.

Lloret, 8 de maig

Tercera etapa: Organitza el Club Ciclista Lloret amb motiu de celebrar la Fira de Maig. La pancarta de sortida i arribada estarà situada al Bar Es Pou. Des de Lloret la cursa, que partirà a les deu del matí, continuarà cap a Sineu, Llubí, Muro (PM), Santa Margalida (PM), Maria de la Salut (MV), Can Peris (PM), Petra, Restaurant Es Cruce (SE), Vilafranca, Sant Joan, Sa Coma (PM), Sineu i arribada a Lloret calculada per a les 11.45 hores, després d'haver completat els 63 Kms del seu itinerari.

Muro, 15 de maig

Quarta etapa: A les deu del matí iniciarem aquesta jornada organitzada pel Club Ciclista Muro a la distància de 62 Kms. Des de Muro la caravana continuarà cap a Sant Margalida (PM), Maria de la Salut, Can Peris (PM), Petra, Restaurant Es Cruce (SE), Vilafranca (MV), Sant Joan, Sa Coma (PM), Sineu, Llubí, Muro, carretera de Can Picafort, cruïlla de Son Perera i arribada a Muro calculada per a deu minuts abans de les dotze.

Sant Joan, 22 de maig

Cinquena etapa: Sota l'organització de la Penya Ciclista Sant Joan, a les deu del matí començarà aquesta etapa sobre un itinerari dels més novedosos de la present edició: Sant Joan, Son Costa (PM), Montuiri, Randa (PM), Algaida, Pina, Lloret (MV), Sineu, cruïlla Ariany, Petra, Restaurant Es Cruce (SE), Vilafranca i Sant Joan amb un total de 62 Kms que presentaran moltes dificultats als participants. Arribada prevista per a les 12 del migdia.

Vilafranca, 29 de maig

Sisena etapa: El Club Ciclista Vilafranca organitza per segon any consecutiu la segona cronometrada de la competició. Una jornada que tindrà moltes coses que decidir de cara a la classificació final i poder comprovar quin és el veritable estat de forma de cadascun dels participants. Es tracta del mateix itinerari que el passat any. Setze quilòmetres que s'hauran de completar en sentit invers al "Pla-93", es a dir, sortida des de Vilafranca cap a la cruïlla de Felanitx i girar a ma esquerra per arribar al Restaurant Es Cruce. De forma semblant a les anteriors jornades el primer ciclista sortirà a les deu del matí.

Algaida, 5 de juny

Setena etapa: El Club Ciclista A Poc A Poc d'Algaida ha dissenyat la que serà la jornada més llarga de la desena edició amb un total de 68 quilòmetres i sortida a les deu hores cap a Pina, carre-

tera de Sineu, Son Palou (PM), Sencelles, carretera de Sineu, Sa Llimonera (PM), Sineu, Petra (MV), Sant Joan, Son Costa (PM), Montuiri, Randa (PM), i arribada a Algaida calculada per a les 12.20 del matí.

Sineu, 12 de juny

Vuitena etapa: La darrera jornada competitiva del "Pla-94" tindrà la meta situada a la Plaça des Mercat de Sineu i se desenvoluparà sobre el tradicional itinerari dels anys anteriors: Sineu, Llubí, Muro (PM), Santa Margalida (PM), Maria de la Salut, Can Peris (PM), Petra (MV), Restaurant Es Cruce (SE), Vilafranca, Sant Joan i arribada calculada per a les 11.28 hores.

Sopar i cloenda, 17 de juny

Una vegada més, les instal·lacions del Restaurant Es Cruce, a Vilafranca, serviran com a escenari de la cloenda, sopar i lliurament de premis, mallots i trofeus als primers classificats de cada categoria. Esperam que de forma semblant a les anteriors edicions ens puguin acompanyar les primeres autoritats municipals i del Consell Insular de la Mallorca així com els màxims responsables de "La Caixa".

Pr. Carbonell - Fonthisa-G. Mestre

A més de l'Ajuntament de Maria, sota els anagrames comercials de Pretensats Antoni Carbonell, Transports i excavacions Fonthisa i Taller mecànic Guillem Mestre. El nostre equip hi serà present. De bell nou som els màxims aspirants. Això significa que tots els adversaris pensen com derrotar-nos. Els ho posarem molt difícil.

La composició de la nostra formació estarà integrada per Ferriol Colombram, Manuel Fernández, Guillem Quetglas, Esteve Bergas, Ferriol Roig, Joan Pira, Onofre Soler, Miquel Salom, Antoni Mas, els germans Joan i Antoni Castelló, Joan Estarellas, Antoni Mulet i Tomeu Arbona, a més de tots els que es decideixin a darrera hora.

CC. MARIA DE LA SALUT

VI CERTAMEN DE FOTOGRAFIA "FENT CARRERANY".

El sisè certamen de fotografia que cada any organitza la nostra Associació ja ha entrat en la recta final. Quan aquest número surti a la llum, quedaran poc més que de deu dies per poder presentar obres al concurs. Les expectatives en aquesta edició es preveu que siguin iguals o millors que les anteriors si tenim en compte la trajectòria duita en el anys passats i l'interès mostrat per diversos col·lectius que es dediquen a la fotografia.

Com a les darreres edicions, la Comissió de Cultura i Educació del Consell Insular de Mallorca torna a patrocinar els premis per als guanyadors. La confiança que en la nostra activitat té la presidenta de la Comissió, Pilar Ferrer ha tornat fer possible que el certamen ja sigui no tan sols un clàssic dins el món illenc de la fotografia sinó que s'hagi consolidat definitivament.

S'ha posat en contacte amb nosaltres un col·lectiu de fotògrafs de Granollers i han demanat les bases del certamen per repartir per aquelles contrades i poder enviar obres. Anys anteriors ja hem tengut participació de la resta de les Illes Balears i de la península.

Aquesta edició presenta algunes novetats en relació a anys anteriors. La quantia dels premis ha augmentat i s'ha creat un nou apartat, el de premi a la col·lecció. La presentació l'any passat d'una sèrie de fotografies de caire eròtic enllaçades entre elles ens va dur a pensar amb la creació d'aquest nou apartat i per esser la primera vegada li donarem el nom d'eròtic. Estam oberts a any propers per triar nous temes de col·lecció.

Els membres del jurat tornaran esser cinc i si bé encara no els tenim tots concretats, ja podem avançar que Miquel Alzamora d'Última Hora Ràdio, l'escriptor Alexandre Ballester i el fotògraf Joan Llabrés han confirmat la seva presència. La fórmula serà la mateixa de sempre: es podran votar totes les obres que prenen part a cada un dels premis i el jurat es reunirà 2 hores abans de la inauguració per fallar el premi. L'ambient viscut en les darreres edicions en el dia del lliurament de premis i inauguració ha estat molt bo i això ens ha decidit a seguir endavant amb la manera de dur-ho a terme.

Confiam en superar participacions anteriors i omplir "sa Capella Fonda" de fotografies i sobre tot esperam augmentar la participació local i juvenil.

La inauguració serà el dia 26 de març a les 20'30 hores i l'exposició estarà oberta fins el dia 10 d'abril a "sa Capella

Fonda". Animau-vos i participau tots!
Miquel Moreu i Jaume Mestre.

CAMPANYA DE SOLIDARITAT AMB BURUNDI-RWANDA

PROPOSTES D'AJUDA

1.- CAMPANYA DE SENSIBILITZACIÓ entorn a la situació actual de la lluita de races al Burundi: xerrades, repartiment de tríptics, premsa, ràdio, televisió...

2.- PROPOSAR A LES DIFERENTS INSTITUCIONS estatals, autonòmiques i locals que:
• facin una declaració institucional de rebuig del cop d'Estat i les lluites interètniques i de solidaritat amb el Govern democràtic del BURUNDI;
• la remetin al Govern del dit país.

3.- FER ARRIBAR LA DENÚNCIA I LA PROPOSTA DE SOLIDARITAT:
• al Secretari General de l'ONU
• al President del Parlament Europeu

4.- TRAMETRE TAMBÉ AL GOVERN DEL BURUNDI cartes signades per Organitzacions no Governamentals i Sindicats de diversos països, expressant la solidaritat amb el Govern del Burundi i encoratjant-lo a seguir defensant els Drets Humans i a facilitar el retorn dels refugiats al país, per tal de construir, també amb ells, un país en pau.

5.- CAMPANYA D'AJUDA ECONÒMICA, que es pot ingressar als següents comptes corrents:

AJUDA ALS REFUGIATS DEL BURUNDI

c/c 2177785-51 Oficina principal núm. 099 - SA NOSTRA
c/c 7287-92 Oficina 390 - LA CAIXA

6.- CAMPANYA DE RECOLLIDA DE flussades, roba, tendes de campanya, jerseys, sabó, llet en pols i medicaments per fer-ho arribar als burundi afectats pel conflicte. Per a l'organització de la recollida, contactar amb la FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS DE VEÏNS DE PALMA - Tels. 718555-728512 - Fax 718359 - C/ Montenegro, 8 - 1r - 07012 PALMA.

FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS DE VEÏNS DE PALMA
1994